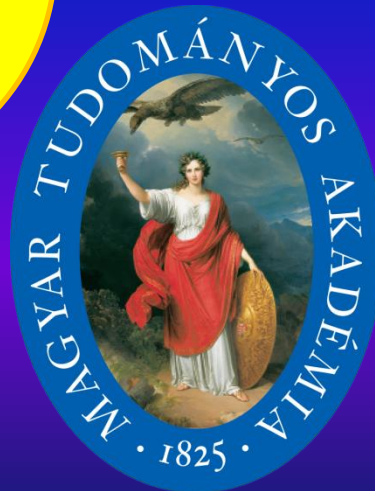

Bolyai János és a Semmelweis-reflex

Csörgő Tamás

MTA Wigner FK, Budapest és EKE KRC, Gyöngyös

Babits Mihály: Bolyai

„A semmiből egy uj, más világot teremtettem”

/Bolyai János levele apjához/

Isten elménket bezárta a térbe.
Szegény elménk e térben rab maradt:
a kapzsi villámölyv, a gondolat,
gyémántkorlátját még csak el sem érte.

Én, boldogolván azt a madarat
ki kalitjából legalább kilátott,
a semmiből alkottam uj világot,
mint pókhálóból sző kötél a rab.

Új törvényekkel, túl a szűk egen,
új végtelent nyitottam én eszemnek;
király gyanánt, túl minden képzeten

kirabolván kincsét a képtelennek
nevetlek, mint Istennel osztozó,
vén Euklides, rab törvényhozó.

Mihály Babits: **BOLYAI**

„Out of nothing, a new, another world I staged.”

/Letter of János Bolyai to his father/

God confined our pure mind to space.
In this prison our poor ideas were caught:
That eager hawk, the lightning-fast high thought
could not leave this diamond-like place.

A happy bird, I perceived and made a note
of freedom outside of this diamond birdcage.
Out of nothing, a new, another world I stage;
Out of spider-webs, a jailbird spinning a rope.

My mind opened up a new, infinite space
with new laws beyond the limits of the sky.
Just like the king of an unimagined race,

I smile at you with God, as I am able to spy
and sack the treasures of this newly found world,
good Euclid, old lawmaker, caged bird.

Translated to English by Tamás Csörgő

English language editors: Claire White and Justin Frantz

Date: September 14, 2017

**Új angol fordítás
a csodálatos
gyöngyösi BGL 2017
alkalmából**

<https://indico.cern.ch/e/bgl17>

BGL17 xth

- Honorary Chair:
L. Lovász (Budapest)
- International Advisory Committee:
A. L. Barabási (Boston)
B. Csikós (Budapest)
T. S. Biró (Budapest)
A. Biryukov (Samara)
A. Borisenko (Khar'kov)
L. P. Csernai (Bergamo)
L. Fehér (Szeged)
C. Greiner (Frankfurt)
L. Jenkovszky (Kiev)
Yu. Kurochkin (Minsk)
P. Nagy (Budapest/Debrecen)
Z. Nédai (Cluj-Napoca/Hungary)
R. Oláh-Gál (Miercurea Ciuc/Csikszere)
J. Polonyi (Strasbourg)
G. Polosovsky (N. Novosibirsk)
M. Punturo (Perugia)
Ch. Royon (Lawrence/Gallagher)
V. Samoilenko (Kiev)
Yu. Shtanov (Kiev)
J. Szenthe (Budapest)
L. Tamássy (Debrecen)
Cs. Varga (Cluj-Napoca, Romania)

BGL 2017 Konferencia
Eszterházy Károly Egyetem
2017. augusztus 21-26.

- Topics:**
- Mathematics:** Non-Euclidean geometry
 - Metric theory, integrals in the Lobachevsky space
 - Riemannian geometry, generalisations of the hyperbolic space
 - Physics:** applications in
 - Diffraction and accelerator physics
 - Femtoscropy in high energy physics
 - Fireball hydrodynamics, exact solutions
 - Gravitational waves
 - Informatics and Non-Euclidean Geometry**
 - History of Science**
 - Biographies, personal relations of BGL
 - History of Non-Euclidean Geometry
 - Science Outreach**
 - Other important new developments
 - Open to suggestions

- Local Organizing Committee:
T. Csörgő (chair) (Budapest)
T. Novák (co-chair) (Gyöngyös)
M. Csanád (secretary) (Eger)
A. L. Gergely (Szeged)
P. Gyarmati (Stanford/Szentendre)
M. Hoffmann (Eger)
Gy. Kádár (Budapest)
Z. Kovács (Debrecen)
A. Ster (Wigner RCP)
J. Szilasi (Debrecen)
Gy. Wolf (Budapest)

**A csodálatos gyöngyösi
BGL 2017 emlékképei**
<https://indico.cern.ch/e/bgl17>

Mammoth skeleton in the Mátra Museum,
Gyöngyös, Hungary, photo by T. Novák.

SEMMELWEIS ÉS A S-REFLEX

Die Aetiologie, der Begriff
und
die Prophylaxis
des
Kindbettfiebers.

Von

Ignaz Philipp Semmelweis,

Dr. der Medicin und Chirurgie, Magister der Geburtshilfe, o. ö. Professor der theoretischen und practischen Geburtshilfe an der kön. ung. Universität zu Pest etc. etc.

Societat.
Medicor. Pestica
et Budens.

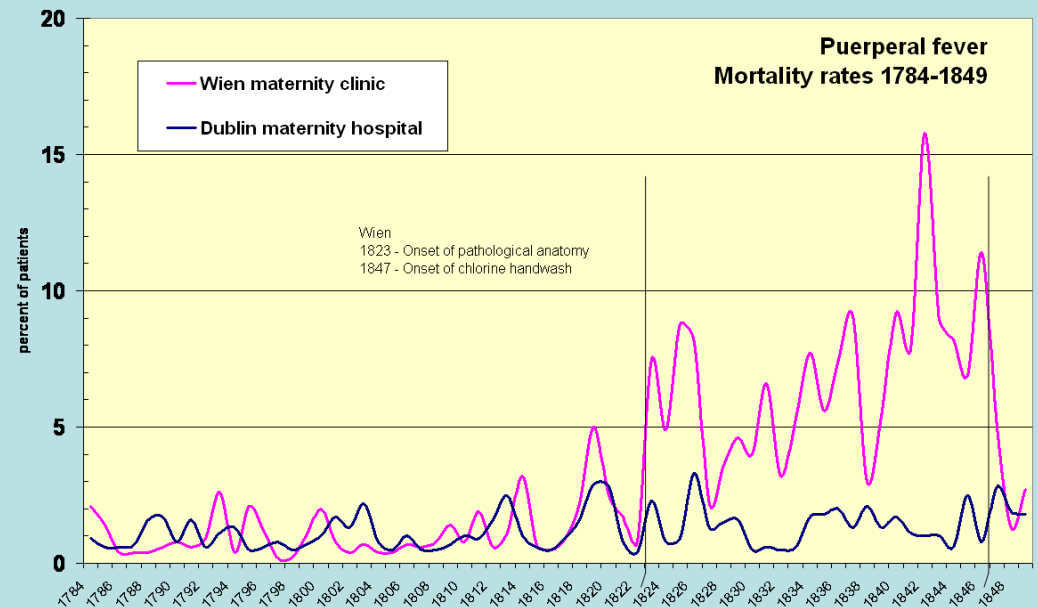
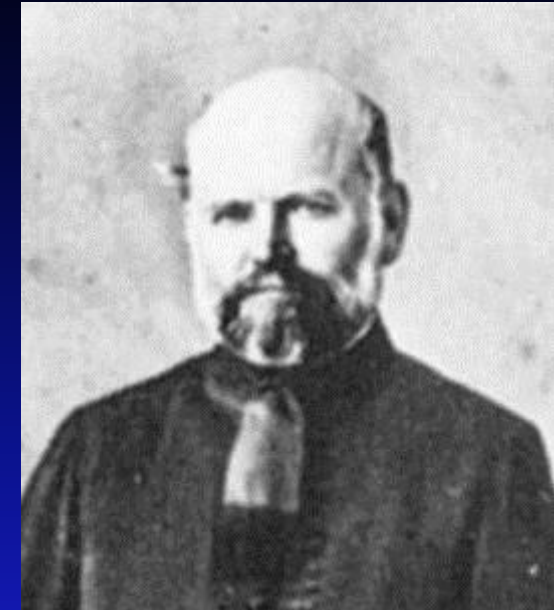

Pest, Wien und Leipzig.

C. A. Hartleben's Verlags-Expedition.

1861.

2633

A SEMMELWEIS-REFLEX

Noha a Semmelweis-reflex vagy S-reflex nem fiziológiai értelemben működik, mégis reflex-szerű, automatikus, tudatos kontroll alatt nem álló emberi magatartás

- Új információk, tények, megfigyelések kerülnek napvilágra.
- Ezek nem illeszthetőek be a jelenlegi világképbe/paradigmába/hiedelmekbe.
- Statisztikailag, ésszerűen bizonyított eredmények.
- Bizonyításra törekvő kreatív, progresszív kutatók.
- Automatikusan, érdemi vizsgálat nélkül elutasítják az ortodox kutatók.
- Rögzült normák, hiedelmek, paradigmák, világképek alapján.
- Üldöztetés: Kigúnyolás, fenyegetés, támogatások megvonása, állásvesztés.
- Bántalmazás, végül halál.
- Minimális segítségkérés elutasítása a hivatalos, ortodox tudósok részéről.
- Hivatali procedúrák hangsúlyozása a kreatív kutatással szemben.

Főleg az angolszász világban (USA, Nagy-Britannia) ismert fogalom.

Magyarul: A FELISMERÉS megelőzte a korát

USA: tudatos törekvés a Semmelweis-reflex létezésének tudatosítására és elkerülésére.

Új, BGL17-en javasolt kritérium: Méltatlan temetés

– amit díszes újratemetés(ek) követ(nek).

SEMMELWEIS ÉS A S-REFLEX

SEMMELWEIS-REFLEX	SEMMELWEIS IGNÁC ESETE
ÚJ INFORMÁCIÓ, TÉNYEK	A GYERMEKÁGYI (SEB)LÁZ KÉZMOSÁSSAL MEGELŐZHETŐ
NEM ILLESZTHETŐ BE A KOR TUDOMÁNYOS KÉPÉBE	HA IGAZ, AKKOR A KORABELI ORVOSOK NEM ÚRIEMBEREK, HANEM GYILKOSOK – ez elképzelhetetlen (erős kognitív disszonancia)
(STATISZTIKAILAG) BIZONYÍTOTT EREDMÉNY	Számos tudományos közlemény (Rókus kórház, Magyarország) → kora vezető kórházai nem reagálnak.
BIZONYÍTÁSRA TÖREKVŐ, PROGRESSZÍV KUTATÓ	Célja az édesanyák életének a megmentése !
ÉRDEMI VIZSGÁLAT NÉLKÜL ELUTASÍTÓ Tudományos ORTODOXIA	Céljuk az orvostudomány művelése - a korábban megállapított (rossz) protokoll betartásával
RÖGZÜLT NORMÁK, HIEDELMEK, PARADIGMÁK	„miazma” elmélet: kozmikus befolyás, nem kontrollálható
ÜLDÖZTETÉS: GÚNY, FENYEGETÉS, ÁLLÁSVESZTÉS, BÁNTALMAZÁS, HALÁL	Kinevették, megfenyegették, ellehetetlenítették Bécsben. Élete végén becsalták egy elmegyógyintézetbe, fogság, bántalmazás, bántalmazás utáni sebfertőződés miatti halál.
MINIMÁLIS SEGÍTSÉGKÉRÉS ELUTASÍTÁSA a hivatalos tudósoktól	Kézmosást nem vezetik be Bécsben a női klinikán -
HIVATALI PROCEDÚRÁK HANGSÚLYOZÁSA a kreatív kutatással szemben	mivel S. nem a protokoll szerint terjesztette elő javaslatát
ÚJ KRITÉRIUM: MÉLTATLAN TEMETÉS, melyet díszes újratemetés követ (akár többször is !)	Bécsben temették el 1865-ben. Temetésén csak néhányan voltak jelen, sem a családtagjai, sem kollégái nem jöttek el. Maradványait 1891-ben Budapesten temették újra, 1894-ben díszes sírhelyet kap ... Eddig háromszor temették újra.

BOLYAI JÁNOS ÉLETE

Kolozsvár, 1802. december 15. – Marosvásárhely, 1860. január 27.

Matematikus, hadmérnök, a hegedű és a kardforgatás mestere.

Bolyai Farkas kolozsvári matematika professzor fia és tanítványa.

Édesanyja Benkő Zsuzsanna. Magyar, szász és székely ősök.

Édesapja Bolyai Farkas Gauss barátja. Apja az első mestere, majd későbbi kutatótársa matematikából. Édesapja az első, aki megérti fia eredményeit, sürgeti kiadásukat.

Nem jut el tanulni Göttingenbe (anyagi okok, illetve Gauss segítségének hiánya miatt).

Hadmérnöki képzést kap Bécsben. Matematikát csak az első két tanévben tanulhat.

A klasszikus, nehéz matematikai problémák érdeklik.

Egyetlen tudományos publikációja az Appendix, ami édesapja könyvének függelékéként jelenik meg, saját kiadásban. Évtizedekig lappang, majd számos nyelvre lefordítják.

Készített egy pályaművet is (Responsio), ezt a lipcsei bíráló bizottság nem értette meg.

Sokoldalú matematikus (geometria, számelmélet, algebra, topológia, nyelvek, ...).

Üldöztetés: Kigúnyolás, fenyegetés (13 párbaj 1 nap alatt), Marosvásárhely: meg nem értés.

Állásvesztés: Betegségére hivatkozva korán, 31 évesen nyugdíjazzák – mint katonatisztet!

Matematikus állása soha sem volt.

Apja leveleire (pl göttingeni szállás) Gauss nem válaszol, majd „ha megdicsérném, akkor magamat dicsérném... én is erre a felismerésre jutottam, de nem volt bátorságom közölni.”

BOLYAI JÁNOS ÚJ EREDMÉNYEI

- ✓ **Appendix: abszolút (Euklidészi és hiperbolikus) geometria megalkotása**
- ✓ **Olyan tételek, amelyek a párhuzamossági axiómától függetlenül igazak**
- ✓ **A hiperbolikus és a sík /Euklidészi/ geometria párhuzamos tárgyalása**
 - ✓ **Appendix vége: a kör négyszögesítése szerkesztéssel**
 - ✓ **Megoldja a nem-euklidészi geometria esetében**
- ✓ **Sejtése: megoldható akkor és csak akkor, ha a geometria nem euklidészi**
 - ✓ **A szögharmadolási probléma térgeometriai megoldása**
 - ✓ **Komplex számok rendezett számpárként való ismertetése**
 - ✓ **Pszeudoprímek**
 - ✓ **Raumlehre: a topológia alapjai**
- ✓ **A négynél magasabb fokú algebrai egyenleteknek nincs megoldóképlete**
 - ✓ **Maximalista, tömör fogalmazás**
 - ✓ **A fizika geometrizálásának első megfogalmazója**
- ✓ **Felismeri a gravitáció és a térgörbület kapcsolatát, előfutár szerep**

BOLYAI JÁNOS ÉS A S-REFLEX

SEMMELWEIS-REFLEX	BOLYAI JÁNOS ESETE
ÚJ INFORMÁCIÓ, TÉNYEK	A PÁRHUZAMOSSÁGI AXIÓMA TAGADÁSÁVAL ÚJ GEOMETRIA ÉPÍTHETŐ FEL: „A semmiből egy másik, ujj világot teremtettem”.
NEM ILLESZTHETŐ BE A KOR TUDOMÁNYOS KÉPÉBE	HA IGAZ, AKKOR A KORABELI MATEMATIKUSOK NEM JÁRNAK HELYES ÚTON – ez elképzelhetetlen/veszélyes, Gauss „nem meri leírni”.
(STATISZTIKAILAG) BIZONYÍTOTT EREDMÉNY	APPENDIX. Elsőségét kora vezető matematikusa, Gauss nem ismeri el (prioritás?).
BIZONYÍTÁSRA TÖREKVŐ, PROGRESSZÍV KUTATÓ	Célja az új geometria feltárása.
ÉRDEMI VIZSGÁLAT NÉLKÜL ELUTASÍTÓ Tudományos ORTODOXIA	Céljuk a matematika művelése - a korábban kialakult status quo megtartásával.
RÖGZÜLT NORMÁK, HIEDELMEK, PARADIGMÁK	2500 éves Euklidészi geometria: része az abszolút geometriának.
ÜLDÖZTETÉS: GÚNY, FENYEGETÉS, ÁLLÁSVESZTÉS, BÁNTALMAZÁS, HALÁL	Kinevették, kigúnyolták, nem értették meg, amit szépen tűrt. Élete végén halotti anyakönyvi kivonatában megjegyzés: „Kár, hogy nagy talentuma használatlanul ásatott el”.
MINIMÁLIS SEGÍTSÉGKÉRÉS ELUTASÍTÁSA a hivatalos tudomány képviselőitől	Gauss nem hívja meg, nem fogadja, matematikusként soha nem is volt állása. Egyetlen tudományos pályázatát nem értik meg, elutasítják.
HIVATALI PROCEDÚRÁK hangsúlyozása a kreatív kutatással szemben	Egyetlen publikált tudományos közleménye az Appendix, melyet saját költségén adott ki édesapja könyvének függelékeként.
ÚJ KRITÉRIUM: MÉLTATLAN TEMETÉS, melyet díszes újratemetés követ (többször is?)	Jeltelen sírba temették el, csak a hivatalból kirendelt két katonatiszt volt jelen, sem családtagjai, sem kollégái nem jöttek el. Újratemetése: Édesapja sírjába temetik újra, díszes síremléket kap.

MIGRÁCIÓS VÁLSÁG ÉS A S-REFLEX

SEMMELWEIS-REFLEX

AZ ELLENŐRIZETLEN NÉPVÁNDORLÁS ESETE

ÚJ INFORMÁCIÓ, TÉNYEK

AZ ELLENŐRIZETLEN MIGRÁCIÓ TAGADÁSÁVAL ÚJ EURÓPA ÉPÍTHETŐ FEL: „MENEDEKKÉRŐ ≠ MENEDEKRE MÉLTÓ/MENEDEKRE JOGOSULT”.

NEM ILLESZTHETŐ BE A KOR TUDOMÁNYOS KÉPÉBE

HA IGAZ, AKKOR A KORABELI EURÓPAI POLITIKUSOK NEM JÁRNAK HELYES ÚTON – ez elképzelhetetlen/veszélyes, „kimondhatatlan”.

(STATISZTIKAILAG) BIZONYÍTOTT EREDMÉNY

NINCS ADAT, de számos menedékkérőből lett terrorista neve lett ismert Nyugaton, alacsony (ismeretlen) az ellenőrizetlen migrációt ellenző (V4) országokban történt esetek száma.

BIZONYÍTÁSRA TÖREKVŐ,
PROGRESSZÍV KUTATÓ

Tabu téma a statisztikai vizsgálat, mintha cenzúrázott téma lenne Nyugat-Európában.

ÉRDEMI VIZSGÁLAT NÉLKÜL
ELUTASÍTÓ (Tudományos) ORTODOXIA

Céljuk a korábban kialakult Európai status quo és a saját hatalmuk megtartása.

RÖGZÜLT NORMÁK, HIEDELMEK,
PARADIGMÁK

Az emberek szabad áramlása: része Európa alappilléreinek. De ez vajon kiterjeszhető-e az egész világra? Schengeni határok szerepe.

ÜLDÖZTETÉS: GÚNY, FENYEGETÉS,
ÁLLÁSVESZTÉS, BÁNTALMAZÁS, HALÁL

A magyar álláspontot kinevették, kigúnyolták, nem értették meg. Felmerült a források megvonása, lehetséges az EU tagság felfüggesztésének lebegtetése.

MINIMÁLIS SEGÍTSÉGKÉRÉS
ELUTASÍTÁSA a hivatalos EU álláspont képviselőitől

A kerítés költségeihez az EU nem járult hozzá. Felmerült a Magyarországra jutó EU források csökkentése/felfüggesztése.

HIVATALI PROCEDÚRÁK hangsúlyozása
a kreatív kutatással szemben

A magyar kultúrtörténetben ismert esetek Nyugaton ~ ismeretlenek. Gárdonyi Géza: Egri csillagok – Buda török kézre jutásának története. Arany László: A kismalac és a farkasok. „Forró vizet a kopaszra!”

ÚJ KRITÉRIUM: MÉLTATLAN TEMETÉS,
melyet díszes újratemetés követ
(többször is?)

Ennyire még nem rossz a helyzet. Ősi magyar törvény: aki bajba jutott, annak segíteni kell. Kérdés, hogy ki van bajban igazán? Gondolkodás nélkül nem megy...

HOGYAN VÉDHEJTJÜK KI A SEMMELWEIS-REFLEXET?

A Semmelweis-reflex itthon alig ismert. Legfontosabb védekezés ellene: ismertté tétele.

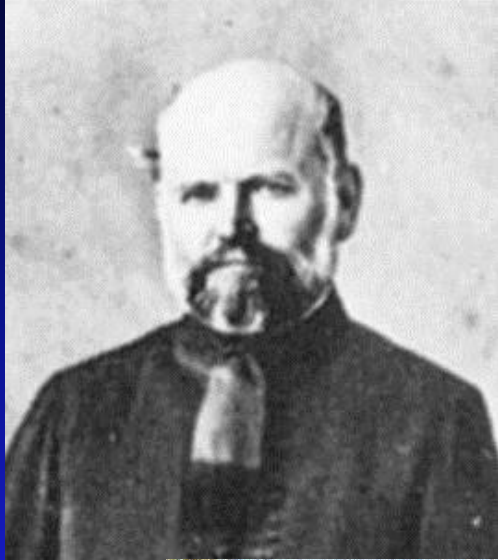
Új információk, tények, megfigyelések kerülhetnek napvilágra

- **Mai tudásunk nem teljes körű:** sokszor több mint amit 100 éve ismertünk, de várhatóan csak töredéke annak, amit az emberiség 100 év múlva tudni fog.
- **Tudásunk nem örök érvényű.** Értelmezési tartománya, és érvényességi ideje van!
- **Gondoljuk meg: mi a fontosabb, az amit tudunk, vagy az, amit nem tudunk?**
- **Lehetőséget a kreatív, progresszív kutatóknak: többcsatornás finanszírozást!**
- **Versenytársak véleményezzék a pályázatokat (peer review), érdemi bírálatokat!**
- **Pozíciók rögzítésének tiltása** (pl USA elnöki rendszerben: max 2 ciklus).
- **Üldöztetés tiltása,** többféle világnézet, többféle paradigma együttes létének elfogadása (**Hol volt, hol nem volt...**)
- **Ősi törvényünk: segíts a bajbajutottakon!** Ésszel él a magyar ember ...
- **A tudomány és a társadalom alulról építkezik,** ennek rendszer szintű elfogadása.

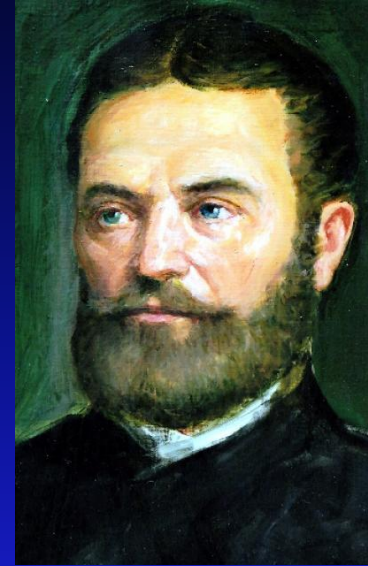
A modern angolszász minták átvétele, saját ősi hagyományaink ápolása. Mulandóság:

A FELISMERÉS megelőzheti a korát, de mindennek eljön/megvan a maga ideje !

MIVEL VÉDHEJTJÜK KI A SEMMELWEIS-REFLEXET?

**A válasz röviden:
Emberközpontú
Tudománnyal!**

A SEMMELWEIS-REFLEX és az ISP

SEMMELWEIS-REFLEX	AZ ISMERETLEN PROBLÉMA (ISP) ESETE
ÚJ INFORMÁCIÓ, TÉNYEK	
NEM ILLESZTHETŐ BE A KOR TUDOMÁNYOS KÉPÉBE	
(STATISZTIKAILAG) BIZONYÍTOTT EREDMÉNY	
BIZONYÍTÁSRA TÖREKVŐ, PROGRESSZÍV KUTATÓ	
ÉRDEMI VIZSGÁLAT NÉLKÜL ELUTASÍTÓ Tudományos ORTODOXIA	
RÖGZÜLT NORMÁK, HIEDELMEK, PARADIGMÁK	
ÜLDÖZTETÉS: GÚNY, FENYEGETÉS, ÁLLÁSVESZTÉS, BÁNTALMAZÁS, HALÁL	
MINIMÁLIS SEGÍTSÉGKÉRÉS ELUTASÍTÁSA a hivatalos EU álláspont képviselőitől	
HIVATALI PROCEDÚRÁK hangsúlyozása a kreatív kutatással szemben	
ÚJ KRITÉRIUM: MÉLTATLAN TEMETÉS, melyet díszes újratemetés követ.	

Hivatkozások

1. Berényi Mariann:
„Simmelweis: a megfojtott tehetség metaforája”,
La Femme magazin különszáma: 50 tehetséges magyar fiatal (2015.04)
http://lafemme.hu/tehetseg/1351_A_megfojtott_tehetseg_metaforaja
2. Oláh-Gál Róbert és Csörgő Tamás:
A Bolyai-Gauss-Lobacsevszkij konferenciáról és a Simmelweis-reflexről
Maros Megyei Népújság, 2017 augusztus 31.
<http://www.e-nepujsg.ro/op/article/bolyai%E2%80%93gauss%E2%80%93lobacsevszkij-konferenci%C3%A1r%C3%B3l-%C3%A9s-simmelweis-reflexr%C5%91l>
3. Jim Berry: Simmelweis. Sloan Digital Museum of Moving Image
<http://scienceandfilm.org/projects/7/simmelweis>
4. Wikipédia szócikke a Simmelweis-reflexről:
<https://hu.wikipedia.org/wiki/Simmelweis-reflex>
5. Wikipédia szócikke a kongitív disszonanciáról:
https://hu.wikipedia.org/wiki/Kognitív_disszonancia